Nagyvárad, 1906. XII. évfolyam 223. szám. Szombat, szeptember 29.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 «
Helyben házhoz hordva:
Egész évre ... 20 kor.
Negyedévre ... 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 «

TISZÁNTÚL
POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apácza-utcza 2.
A szerkesztőség kéziratok visszaadásáról vagy megőrzéséről nem vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.
Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, szeptember 28.

Izrael szenvedése.

Akiben van emberi szív és részvét üldözöttek és elnyomottak iránt, az megindulás nélkül nem olvashatja azt a borzasztó pogromot, amit az orosz katonaság Siedlitzben a zsidó lakosságon elkövetett.

Tessék elképzelni, hogy Nagyvárad összes katonasága egy szép napon sortüzet adna az itteni zsidók összes lakásaira, kifosztaná azok üzleteit, telkoncolná és fogságra vetné az összes zsidókat, megbecstelenitené lányaikat, leöldösné gyermekeiket. A megdühödött katonaság aztán elvágná a város összes érintkezési vonalait és naponkint megujitaná a vérfürdőt, vagy ahogy oroszul mondják, a pogromot.

Nincs a világon borzasztóbb dolog a fanatizmusnál. A vallással üzött visszaélések legrémesebb faja a fanatizmus, mely által elvakitva az állattá lett ember őrjöngő módjára keresztül gázol minden isteni és emberi törvényen, rabol, gyilkol, gyujtogat.

Nem kisebb bün ennél a haza és fajszeretettel üzött visszaélés, midőn sovinizmussá fajul el. A soviniszta keresve keres alkalmat, hogy más nép fiait elnyomja, üldözze, sőt meg is ölje. Vakságában sem a multat, sem a jelent nem látja, a jövő fejlődés biztos alapjait pedig szentségtelen kézzel rombolja szét . . .

Mily borzasztónak kell lennie annak a dühnek, melyet ugy a fanatizmus, mint a sovinizmus egyaránt hevitenek, tüzelnek és végletekre ingerelnek!

A kereszténység élő tiltakozás minden fanatizmus és minden sovinizmus ellen. Ahol a gyülölet bármily cimen kezdetét veszi, ott a katholikus vallás meghalt. S ha azt látjuk, hogy a nemzetek történetében az isteni gondviselés mindenütt lejáratni engedi az államvallások theoriáját, nincs rajta mit keseregnünk. Az állam a jogrend védelmezésében kényszerrel szokott eljárni és az anyagi kényszer a maga zsandáraival, tömlöcével, inquisitióival egyáltalán nem alkalmas arra, hogy a hitéletet, a vallás igazságát terjessze.

Alapjában véve a zsidóság, mint erkölcstan, szintén ellensége a fanatizmusnak. Mózes könyveiben sehol nem olvasunk parancsot a monotheizmusnak erőszakkal való terjesztésére. Az idegen népek kiirtása magában Kánaánban meg van ugyan parancsolva, de ez annak a népnek hajmeresztő természetellenes erkölcstelensége és bálványimádó javithatlan barbár szokásai miatt történik. Az akkori idők hadijogának tulszigoru felfogása miatt.

A mózesi tanitástól messze távozott Izrael azonban sem a fanatizmustól, sem a sovinizmustól nem idegen ugy, hogy akik egy nemzetet sovinisztává és fanatikussá akarnak nevelni és e bünök által tönkre tenni, azoknak legalkalmasabb eszközül Izrael kinálkozik. Magát a törvényt s az isteni kinyilatkoztatást oly mesteri ügyességgel tudták nemzeti intézményekké tenni, a vallást oly remek furfanggal tudták fajfentartó eszközzé és csakis ezzé degradálni, hogy szent Pál idejében a Thora alatt senki sem értett mást, mint a nemzetiség apostolai, a tannák, a farizeusok által a nemzeti politika alapjává tett és félre magyarázott monotheizmust.

Ezért nevezi szent Pál a kereszténységet a Thorával ellentétben hitnek, kegyelemnek, amely tulnéz a nemzetiségi határokon és szeretetben mindeneket egyesit.

De nemcsak a vallásnak politikai eszközzé való lealacsonyitása nyomja Izrael vezéreinek lelkét, henem az is, hogy soha meg nem szüntek a kereszténységet többé kevésbé átértett nemzeteket rosz utra téríteni, provokálván maguk ellen azoknak sovinizmusát is, fanatizmusát is.

Már Cicero panaszkodik ellenük, hogy a szenátusban az atyák és összeirottak szavazatait Róma érdekei ellenére is nem f lnek összevásárolni.

Ki van mutatva, hogy a kereszténység elleni háromszázados harcot a római birodalomban folyton élesztgette Izrael.

Spanyolországot valósággal ők juttatták oda, hogy 711-ben a mohamedán

„TISZÁNTÚL" TÁRCZÁJA.

Tüz.

Irta: **Charles Foley.**

Karosszékében hanyagul hátradőlve, D'Albigny Eliz grófné Blavaine asszony oldalán csak szórakozottan figyel a szinpadra. Hátul a páholy mélyében egy oszlophoz támaszkodva áll a férje, Lionel D'Albigny. Gyürüs, fehér keze szeretettel simogatja hosszu szőke szakállát, mialatt tekintete érdeklődés nélkül siklik végig a nézőtéren.

Eliz grófnő rosszkedvü, tulajdonképpen minden ok nélkül. Talán érzi, hogy dacára elegáns toilettejének, csillogó gyémántjainak, némileg kisvárosinak látszik az előkelő megjelenésü Blavaine asszony mellett, vagy talán fájlalja, hogy nem cseveghet zavartalanul a férjével, mint máskor. Vagy talán emlékezteti őt a derüs szinpadi kép a maga édes hazájára, Amerika mezőire és erdőire. Nemrégiben még nem tudta, hogy atyja milliókat dolgozott össze számára. Egy napon Lionel gróf átjött a tengeren érte. Amikor atyja az elegáns szép gavallért bemutatta neki s az leereszkedően meghajolt, mély irtózatot érzett. Ám ez nem tartott sokáig s csakhamar ugy érezte, hogy nem tud nélküle élni. Az esküvő, a nászut, párisi otthona, — vajjon nem álom volt mindez?

Annyira megszokta férjét, hogy atyja, amikor az esküvő után először meglátogatta, feddő mosollyal mondta:

— Szeresd a férjedet, kis grófnő, de ne mutasd neki nagyon. Neki cime van, neked pénzed. Gondolj arra, hogy neked a sors boldogsággal tartozik. Drágán vásároltam meg.

Mily brutálisan, szinte borzalmasan hangzottak ezek a szavak még saját atyjának szájából is! Az asszony mindent elkövetett, hogy elfelejtse e szavakat.

S körülölelve neje gondosságától, Lionel leereszkedően engedte, hogy a felesége tovább imádja őt.

A fiatal grófnőt szomszédnőjének egy mozdulata zavarta meg gondolataiban. Blavaine asszony leejtette legyezőjét és kecsesen lehajolt, hogy fölemelje.

D'Albigny gróf mintha észre sem vette volna őt, mozdulatlanul állt. Eliz gondolta: Mily kevés figyelemre méltatja Lionel ezt a csábos asszonyt! Alig látja őt, keveset beszél vele, mig számomra mindig van egy mosolya, egy figyelmes szava.

A szinpadon hirtelen megakad a párbeszéd, a teremben mozgolódás támad. Könnyü füst kezd terjengeni. A függöny tüzet fogott.

Blavaine asszony rémült sikoltást hallat. A szinészek a nézőtérre ugranak s némán tolakszik mindenki a kijárat felé. Mély csend honol a teremben, a tömeg a halálfélelemtől elnémult.

Eliz félelem nélkül **fordul urához,** hogy megkérdezze tőle, mit**évő legyen. Pillan**tása Blavaine asszonyra esik; az arca hamuszinü és egész testében reszket. Lionel ideges, fehér kezével egy ajtót igyekszik kinyitni, hogy a kijárathoz jusson. Eliz segitségére siet. A lépcsőn lefelé menet mindenütt rettenetes tolongás, félelemtől reszkető tömeg. Eliz habozva kérdezi férjétől:

— Vegyüljünk mi is a tömegbe?

De Lionel nem felel, rá sem néz. A tolongás kissé enged s a férfi aggodalmas sürgetéssel mondja:

— Eredj gyorsan előre, gyorsan, igen gyorsan!

A tegezés miatt azt hiszi Eliz, hogy férje, noha nem néz rá, ő hozzá szól. És előre siet, amikor egyszerre látja, hogy Blavaine asszony hevesen igyekszik mellette előre.

— Hagyjon menni engem, asszonyom, hisz van itt hely mindnyájunknak elég.

Ekkor egy erős ütés érte, amely visszaszoritotta s meredten a rémülettől látja a férjét krétafehér arccal és összeszoritott ajakkal; férjét, aki öklével durván a mellébe vágott s gyürüivel fölvérezte a bőrét, a másik asszonynak pedig szenvedélytől remegő hangon mondja:

— De mire vársz még? Eredj, könyörgök eredj!

Hogy széttépte a halál félelem a csalás és hazugság álarcát!

Eliz hátrább kerül, hagyja, hogy mindkettő előre menjen, aztán erőtlenül hanyatlik egy székbe, a fájdalomtól behunyja szemét és arcát sirva temeti a kezébe. Mint valami messze, távolból, tompa morajként hat el fülébe a zaj. Képtelen gondolkozni. Szemei előtt a férje arcát látja, aki itt hagyta őt a veszélyben, hogy a másikat megmentse.

Nem fél a haláltól, sőt várja . . .

kezére került. A spanyol inquisitiót megint csak a mórokkal és a haza más ellenségeivel való titkos szövetkezések által provokálták annak minden kegyetlenségével együtt.

Lengyelország társadalmi és politikai állapotainak egész a felosztásig menő rothasztásában Izrael szerepe nagyon is ismeretes.

És ma tessék szétnézni egész Európában, Izrael a maga pénzével, sajtójával, tudásával, intelligenciájával minden államban a forradalmi szellem szolgálatában áll. A szociáldemokrácia a maga Marxával, Engelsével és magyarországi meg oroszországi vezérembereivel és tanaival mindenestül Izrael terméke. Ki érzik programmjából a gyülölet a kereszténység ellen s a haszonlesés lehetetlenségig emelkedő önzése, az emberiség egész multjának tudatos lerombolására, megvetésére való törekvés.

Oroszországban a titkos uzsorások ez eldorádójában az orosz zsidóság valósággal zsellérévé tette még az uri osztályt is.

Szövetkezett nemcsak az alkotmányra törekvő tisztességes pártokkal. hanem a nihilistákkal, az anarchistákkal. A szociáldemokráciát Oroszországban pedig egyenesen az ottani Izrael teremtette.

Ha ehez a fészkelődéshez hozzá veszszük azt, hogy az európai népekben a türelmesség és keresztény gondolkodás a zsidóság által amugy is nagy szeretettel és pénzzel pártfogolt liberálizmus és materializmus miatt megingott, az orosz nép pedig vallásilag minden szabadságot elnyomott, tisztán kell hogy álljon előttünk a — pogromok magyarázata.

Izrael fészkelődik, mert nyugtalan vére sehogy sem tud megférni békében. Mindig szerepelni, mindenütt ott lenni, mindenben vezérkedni, mindenhol feltünni és magasztaltatni akarnak. Mesteri ügyességgel és az élelmesség és gyakorlati érzék mintaszerüségével csinálnak egymásnak reklámot s a legcsekélyebb reactióval szemben engesztelhetlen háborut folytatnak saját fajuk érdekében, nem sokat válogatva az eszközökben.

Egy müvelt nemzet ezzel szemben azt kell hogy tegye, hogy eltanulja Izraeltől minden ügyességét és védekezik. Oly nemzet azonban mint az orosz egyszerüen kardot és puskát ragad és rémséges rombolást visz véghez ott is, ahol arra talán éppen nem szolgáltak.

Mi sajnálkozhatunk Izrael felett, de mi haszna, ha ő nem sajnálkozik önmagán?

Most a dolog ugy áll, hogy ha Izrael visszatérne Thora igaz szelleméhez és tiszta erkölcsi tanaihoz, ha az elnyomatás hosszu korszaka alatt vérébe átment hibákat a szent iratok igaz szellemében vezetett vallás, erkölcsi müvelődés által levetné, ha végül a kereszténység ellen való vallási gyülöletet abbahagyná és nem állana minden államban a forradalmárok háta mögé, bizonnyára megváltoznék a helyzet reájuk is előnyösen.

De egy fi szület látása, Jézus nevének hallása már dühbe hozza e nép szellemi vezéreit. Ez az elfojtott düh viszi őket a páholyokba, az anarchisták lebujaiba, a szociáldemokrácia tévedéseibe és — a pogrom szomoru vérfürdőinek piszkos oltáraira gyászos áldozatul.

Istenem! Miért kell ennek igy történnie?!

Gedeon.

Hangzavar riasztja föl. A csarnok ujra világos lesz, a levegő ujra friss és néhány néző, ha kissé habozva is, ujra elfoglalja helyét.

Negyed óra mulva félig telt nézőtér előtt folytatódik az előadás tovább.

Eliz részvétlenül ül. Fülében cseng az az aggódó, szenvedélyes hang. Az üres helyek mellette és körülötte, mint örvény merednek eléje. Egyszerre halk, félig izgatott, félig zavart suttogás készteti arra, hogy hátratorduljon.

Lionel odahajol hozzá, rámosolyog, mintha misem történt volna, és bizalmas hangon sugja neki:

— Jól tetted, hogy a páholyt el sem hagytad és nem követted a tanácsomat. Blavaine asszony. a tolongó tömegbe került s minthogy nem tudott hamarosan magához térni a rémületében, haza hajtatott. Ellenben te, édesem, mily bámulatosan, mily imádatraméltóan hideg voltál.

A szerencsétlen asszonynak egy szó sem jött válaszul az ajakára. Ez a mosoly, amely imádattal fordult hozzá — ez a férfi, akinek szive vérét, áldozta, mi volt már neki?

Ugy érezte, hogy valahányszor ránéz, ujra és mindig azt az eltorzult arcot fogja maga előtt látni, amellyel feleségét hátralökte, hogy megmentse kedvesét.

Nehéz, forró könyek gördülnek végig arcán. De amint látja, hogy a szemek minden oldalról reá vannak irányozva, kisirt szemei elé emeli a látcsövet.

És sóhajtva gondolja:

— Mily nehéz lesz tovább élnem, mily könnyü lett volna meghalnom . . .

Tanácskozás a király elnöklésével. A schönbrunni királyi palotában ő felsége elnöklete alatt ma közös miniszteri tanácskozás volt, amelyen résztvettek Goluchowszki közös külügy, lovag Pittreich közös hadügy- és Burrián közös pénzügyminiszterek. A tanácskozás után ő felsége külön kihallgatáson fogadta Burrián pénzügyminisztert, aki a megszállott tartományokban tett inspekciós utjáról tett jelentést az uralkodónak.

—

Az uj adótörvény. A kormány programmjába foglalta azt is, hogy az átmeneti kormányzás idején a lehetőség szerint meg fogja csinálni az uj adótörvényt is. Mint jelentik, Wekerle Sándor miniszterelnök most dolgozik az uj adótörvényen, Ez természetesen igen nagy anyagot felölelő munka s a miniszterelnök legkésőbb november végén készülhet el a nagyszabásu törvényjavaslattal. A miniszterelnöknek, mint a terveibe beavatottak állitják, minden törekvése oda irányul, hogy a kormány igeretéhez és a függetlenségi párt ismeretes álláspontjához képest az uj törvényben, amely ponton csak lehetséges, érvényesitse a fokozatosság elvét. Az uj törvény részleteibe belepillantani még nem lehet, annyit azonban megtudtunk, hogy például a másodosztályu kereseti adót végképpen el fogják törölni. Ezzel egy régi bajt szüntet meg a kormány, mert hiszen a másodosztályu adó ellen volt mindig a leggyakoribb a panasz. A földadó dolgában is uj kulcsot keres a kormány, de ez már nehezebb kérdés a kataszter miatt. Egyebekben a kormány a progressiót tartja szem előtt s remélhető, hogy végre kielégitő adótörvényünk lesz.

A második fiumei vonal. A Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter által tervbe vett fiumei második vasutösszeköttetés tanulmányozása végett Hatschek Ignác máv. főmérnök vezetése alatt kiküldött mérnökcsoport már megkezdte a terepfelvételeket, amelyek alapján alternativ terveket fognak kidolgozni. E tervek megvizsgálása és szakszerü felülbirálása alapján fogják elrendelni a legalkalmasabbnak látszó vonal részletes nyomjelzését, mely vonal által egyetlen tengeri kikötőnk áruforgalmát tetemesen emelni képesek leszünk. Az uj vonal, mely Károlyvárostól Ogulinon át vezetne Fiuméba, a jelek szerint az 1909. évben már átadható volna a forgalomnak.

Hajsza a főispán ellen.

Azok a lapok, amelyek annak idején tüzen-vizen keresztül naponta dicsériádákat zengtek a liberális kormánynak s az ő főispánjainak, sőt ép oly erősen tolták a szekerét a haladópárti kormánynak is, sehogy sem tudnak beletörődni, hogy az uj korszak háttérbe szoritotta őket.

Egyes nagyváradi lapok *Glatz* Antal főispánon akarják kitölteni haragjukat s nap mint nap támadják s a legigaztalanabb birálatban részesitik müködését.

Legujabban azért támadják korusban, mert *Glatz* Antal nem törődik a megyénél eddig követett uzussal, hanem a törvény betartását kivánja. Igy elrendelte, hogy minden közgyülés elé kerülő ügyet előzetesen néki referáljanak s a szakosztályok helyett az ő elnöklete alatt müködő állandó választmány tárgyalja majd azokat.

Hát ez teljesen törvényes, mert a törvény irja elő, hogy a közgyülési ügyek az állandó választmány előtt tárgyalandók s az állandó választmány elnöke a főispán.

Különben tekintsünk egy kissé vissza *Beőthy* László főispán ugy a városnál, mint a vármegyén s ugy a közgyülés, mint a közigazgatási bizottság elé kerülő ügyeket referáltatta magának s annyira áttanulmányozta az egyes ügyeket, hogy sok esetben jobban ismert egy-egy dolgot, mint az illető referens. És ezt igazán nagyra becsültük.

A vármegyén a közgyülési ügyeket a szakosztályok tárgyalták ugyan az uzus alapján, de azokon vagy részt vett *Beőthy* László főispán, vagy elreferáltatta magának.

A városnál meg éppen ő elnökölt mindég az állandó választmányban s bizony nem egyszer a tanácscsal szemben is az ő egyéni akaratát és felfogását érvényesitette. Különösen politikai kérdéseknél nem egyszer kurucabb javaslat ment volna az állandó választmányból a közgyülés elé s Nagyvárad város tanácsa nem érdemelte volna ki annyira a mameluk nevet, ha Beőthy főispán nem elnökölt volna, s nem érvényesitette volna oly mereven akaratát. De hát akkor ez helyes volt s most, hogy Glatz főispán törvényes jogaihoz ragaszkodik, ezért a legdurvább támadásokban részesitik. Hol van itt egy szemernyi igazság? Nem egyéb ez, mint hajsza, amit már hovatovább megutál a közönség.

*

Eppen ilyen igazságtalan az a támadás, amelyben azért részesitik Glatz Antal főispánt, mert *Kemény* Jenő drt a nagyváradi haladópárti lapok megkérdezése nélkül kinevezte cséffai körorvossá, s mivel Cséffán nincsen megfelelő lakás, megengedte, hogy ideiglenesen Nagyszalontán lakjék.

Az igaz, hogy a közegészségi törvény

előirja, miszerint a körorvosnak a közegészségügyi kör területén kell lakni.

De itt is jó lesz egy kis visszaemlékezés. Mikor a pece-szőlősi közegészségi körben nem volt alkalmas lakás a körorvos részére, az a vármegye engedélyével Nagyváradon lakott. Pedig a pece-szőlősi közegészségügyi körben a legtávolabbi község 40 kilométerre van Pece-Szőlőstől. Pece-Szőlős községe 6000 forint kölcsönpénzből épitett megfelelő lakást a körorvos részére, de azért a vármegyénél keresztülerőszakolták, hogy a körorvos továbbra is Nagyváradon lakjék s mikor e miatt lapunkban egymást érték a felszólalások, azzal védekeztek a vármegyén, hogy: »Tisza keze van benne!« Az egyik, akkor erősen kormánypárti, most pedig »haladó« lap védelmébe vette a törvénytelenséget. Pedig már Pece-Szőlősön készen volt az uri körorvosi lak.

Ami most kényszerhelyzet, akkor a törvény áthágása volt, mégis helyeselték. Dehát ezt hozza az igazság.

Hisszük azonban, hogy ez a hajsza nem téríti el Glatz Antal főispánt arról az utról, hogy a törvénynek foganatot szerezzen, bár hogy jajgatnak is ezért — Jerichóban.

Epitkezések a hegyen.

Két felebbezés egyszerre.

A legutóbbi közgyülésen Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága, hosszasan foglalkozott a vasut állomás mellett levő szőlők parcellázásának és az ottani épitkezések kérdésével s a többség akként határozott, hogy a hegyen tervbe vett épitkezések is a tanácsengedélyezése alá tartoznak s a tanács mindaddig utasitson vissza minden épitkezés iránti kérelmet a hegyre vonatkozólag, mig az utcanyitás és telekfelosztás felett a törvényhatóság nem határozott.

Előrelátható volt, hogy ezt az abszurd közgyülési határozatot meg fogják felebbezni s tegnap már két felebbezés érkezett be ellene a városhoz. Az egyiket *Dus* László városi főügyész adta be, a másikat pedig több törvényhatósági tag.

Dus László főügyész felebbezésében rámutat, hogy »szölőtelkek« sem a törvényben, sem a jogszokásokban elő nem fordulnak. Az 1836. évi törvény belső telkeket ismer s a külső tartozmányt pedig több osztályba sorozza: az industriális földeket, mint a milyen a szőlő, a telkek közzé be nem veszi. Nagyvárad szőlőhegye dézsmás volt s 1828-ban lett megváltva.

Már ezekből is látszik, hogy a szőlőhegyre, mint külső területre az épitkezési szabályrendelet ki nem terjed.

A nagyváradi hegyen csak vincellér lakokat, pajtákat épitettek s épitkezési engedély nem kellett.

Igen erős érvül hozza fel a főügyész, hogy Nagyvárad város hivatalos térképe sem veszi figyelembe a külső területet s az nincs is rajta a térképen, csak a tulajdonképeni lakott területet mutatja, amiből szintén az következik, hogy az épitkezési szabályrendelet 2. §-a »a város határában« kitételével a hegyre nem vonatkozhat. Epitkezési engedély a városi tanácstól, erre nem szükséges, csak a lakott és beépitett területre.

A 20. §. is megerősiti ezt, mert kimondja, hogy valamely teleknek több házhelyre felosztása csak a hatóság engedélyével történhet. Tehát a szőlőkbe, ahol telek nincs, ez nem vonatkozhat.

Rámutat a főügyész arra is, hogy hegyközségi szabályrendelet van, amely szerint a szőlők »a hegyi felügyelet alá tartoznak.« — Hogy a szőlő külterület, azt a jogügyi bizottság is elismerte.

Nagyváradon hegyközség alakult, amelynek autonom jogai vannak, az utakat a szőlősgazdák költségeiből tartják fenn.

Végül azt fejtegeti a főügyész, hogy közegészségi szempontból fontos a kérdés, mert a hegyen sokkal egészségesebb a lakás, mint a városban. Nagyvárad erősen szaporodik s csak örülni lehet, ha kifelé, egészséges területre költözhet a lakosság, nem a Pece környékére.

Kéri a főispánt, hogy felebbezését a belügyminiszterhez juttassa el.

*

A másik felebbezést dr *Hoványi* Gyula, dr *Stocker* József, dr *Vucskics* Gyula, dr *Tóth* Ferenc, *Széles* Lajos, *Bartsch* Sándor irták alá.

Azzal kezdik a felebbezők, hogy az épitkezési szabályrendelet csak a belsőségekre szól, a szőlőkben soha sem kellett épitkezési engedély. A városi tanács tagjai is engedély nélkül épitkeztek. A szőlőhegy saját autonomiával bir, az 1874-ben hozott szabályrendelet értelmében s az épitkezéseket a hegybirónak kell bejelenteni, közegészségi tekintetből.

Magánjogi és telekkönyvi szabály, hogy telket csak belsőségek képeznek. Igy a szabályrendelet, mely csak telkekről beszél, a hegyre nem vonatkozik.

Sérelmes a határozat azon része is, hogy utasitja a tanácsot, miszerint mindaddig ne adja ki a hegyre kért épitkezésekre az engedélyt, mig a közgyülés a telek felosztás és utcanyitás felett nem határozott. Ez jogi abszurdum, mert az épitkezési engedélyek ügyében 1. a tanács, 2. a közig. bizottság, 3. a belügyminiszter illetékes eljárni. Tehát a kérdés a törvényhatósághoz nem tartozik.

Képtelenség is az épitkezési engedélyek megtagadása, mikor nem állapitható meg, a közgyülés mikor határoz a felosztás és utcanyitás kérdésében. Már pedig joga van bárkinek, hogy tulajdonát ugy használja, ahogy jobbnak látja. Az épitkezés is a hasznositás egy módja.

A terjedelmes felebbezés fejtegeti, hogy a közgyülés határozatát az érdek diktálta. A főmérnök beadványából indult ki az akció s ezt a főmérnök beadványából vett idézetekkel bizonyitja. Azt megállapitani nincs joga a városnak, hogy meddig terjed az épitkezés. A házi urakból álló többség igy könnyen kimondhatná, hogy csak az ő ingatlanaik határáig szabad épitkezni. A háziurak érdekében hozták a határozatot, nehogy a hegyen olcsó területre házakat épitsenek s a házbér lejjebb menjen a városban. A városnak pedig éppen ellenkezőleg kellene törekedni.

Kifejti, hogy mennyire szükséges jó levegővel biró területeken lakházakat épiteni s e tekintetben pl. Budapest menyit áldoz.

Majd rátér, hogy ha a közigazgatás megakadályozza a lakházak épitését, ebből perek származnak s a város drágán fizeti meg. Ezt nem akarják s ezért felebbezik meg a közgyülés határozatát s kérik annak megsemmisitését.

*

Tehát az ügy a miniszter elé kerül s valószinüleg a közgyülés határozatát megsemmisiti.

Előfizetési felhivás.

Uj évnegyed küszöbén állunk. Tizenkét esztendős multunk folyamán a fejünk fölött elsuhant éveknek soha egyetlen egy szakát sem köszöntöttük annyira bizalomteljesen s a becsületes küzdelem munkasikerének oly erősitő öntudatával, mint ezt a mostani évnegyedet. A pozitiv alkotások korszaka következett el a liberális éra jogfeladó kormányzata után. Az alkotó munka sikerében osztozni kell Magyarország keresztény közvéleményének is.

A nemzetek sorsát intéző Gondviselés, a magyarok Istene próbára tette a mi hüségünket s most a megaláztatások után lélekben megjutalmazta mindazokat, a kik a közélet különböző csatasoraiban megállották helyüket. Mi tollal küzdöttünk s hogy jó harcot harcoltunk nemcsak közönségünk ragaszkodása s kivált az ujkorszak örömnapjaiban megnyilatkozó szimpátiája igazolja, hanem a közéletnek, főként a keresztény megujhodás vesződséges munkálkodásával előkészitett hatalmas etikai nivó emelkedése első sorban. A mi zászlónkat lobogtatják ma a közélet méltó, igazi vezérei s akik a fórumon dominálnak, azokat az elveket hirdetik, a melyekért a mi sajtónk munkásait valaha tömlöcre vetették az igazság hóhérai.

Változott az idők járása. Mi azonban a régiek vagyunk. Lapunk csonkitatlan egészében az, ami tizenegy esztendőn keresztül volt. Valljuk, amit *Prohászka* Ottokár székesfejérvári püspök ajkáról is hallottunk legutóbb, hogy nekünk a sajtó nem üzérkedő vállalkozás, hanem élethivatás. És ezt a fenkölt missiót lelkünk egész ideálizmusával; legjobb erőnkhöz képest, tollunk minden becsületes iparkodásával, következetesen betölteni igyekszünk.

Ideálunk az erkölcsileg és vagyonilag erős, hatalmas keresztény Magyarország.

Zászlónk a Máriás-lobogó, rajta a kereszt s a kereszten tulipánkoszoru.

Fegyvereink a régiek. Nyilt sisakkal küzdünk, a *tisztességes harc modorában.* Szenzációkat nem hajhászunk. Pletykákban nem utazunk. Személykultuszt nem üzünk. Sem mások gyöngéiből hasznot nem huzunk. Elszánt harcunkban joggal számitunk a becsületes, hitbü, hazafias katholikus társadalom *szellemi és anyagi támogatására.*

Felhivjuk előfizetőink figyelmét ehelyütt is arra a kedves meglepetésre, melyben a Tiszántnl Naptárával lapunk minden előfizetőjét karácsonyra részesiteni fogjuk, még azokat is akik csak most az utolsó évnegyedben lépnek előfizetőink sorába. A Tiszántul Naptára nemes és kedves szórakozást fog nyujtani szépirodalmi részében előfizetőinknek, hasznos tájékoztató lesz és össszefoglaló tárgyilagos történetét adja az 1906-ik év mozgalmainak és eseményeinek.

Bizalommal kérjük előfizetőink támogatását, az előfizetési pénzeknek, valamint az esetleges hátralékok beküldését.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre — — — — **16** kor.
Negyedévre — — — — **4** «

Helyben házhoz hordva:

Egész évre — — — — **20** kor.
Negyedévre — — — — **5** »

Vidékre postán szállitva:

Egész évre — — — — **24** kor.
Negyedévre — — — — **6** »

A »TISZÁNTÚL«
szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

Szent-István anyja. I. András atyja.

Árpádkori történetünknek nincs szorgalmasabb kutatója és alaposabb ismerője, mint dr. *Karácsonyi* János, váradi kanonok, ki történetünknek számos vitás kérdését döntötte már el. Minden könyve, minden értekezése ujabb világot derit történetünkre. Tegnapi értekezése is, melyet a *genealogiai és heraldikai* társulatban olvasott fel, árpádkori történetünknek két vitás kérdését tisztázta: ki volt *Szent István anyja* és ki volt *I. Andrásnak atyja*.

Előadásának első fele polémia *Nagy* Gézával, a ki Saroltát, Gyula erdélyi fejedelem leányát tartja Szent István anyjának. *Karácsonyi* abból indul ki, hogy a lengyel évkönyvek határozottan Mieskó lengyel fejedelem leányát: Atleydist mondják Szent István anyjának. A lengyel krónikások adatát bizonyossá teszi Thietmár, a tudós merseburgi püspök, aki 1018 december 1-én halt meg. Thietmár Szent István anyjának Belekneginát, nagybátyjának Prokujt mondja. Mind a két név tiszta szláv. Beleknegina szép asszonyt, Prokuj maradékot jelent. Beleknegina Szent István anyjának pogány, Atleydis pedig keresztény neve volt. A lengyel és német tudósitások tehát ugyanazt mondják. Ha a soror szót nem édes, hanem unokatestvérnek forditjuk, megszünik az a nehézség, amin Nagy Géza fönnakadt. A külföldi források tudósitásait már azért is el kell fogadnunk valóságnak, mert Szent István anyjáról nincsenek hiteles hazai tudósitásaink. Kézai semmit sem tud Saroltáról, a tizennegyedik századbeli krónikákba pedig neve a Névtelen jegyző meséjéből került. A Névtelen jegyző Saroltáról szóló meséjét pedig épp ugy nem szabad elfogadni históriai valóságnak, amint nem szabad elfogadni azt, hogy Almos vezette be a honfoglaló magyarokat, vagy hogy Szerencs a szerelem szóból származik. Szó sincs róla, hogy Atleydis Géza fejedelem öcscsének, Mihálynak lett volna a felesége. Mihály fiai: Vászoly és Szár nem viseltek szláv nevet; Szár a Vladislaus, a László nevet csak bujdosásában vette föl.

Nem bizonyitható hitelesen Nagy Gézának az az állitása sem, hogy András, Béla és Levente apja Szár László volna. Szent Gellért életirója régibb adatokat használt a Névtelen jegyzőnél s az Andrást és testvéreit Vászoly fiainak mondja. Az altaichi évkönyv is ugy tudja, hogy azt az Árpádot, akit Szent István megvakittatott, Vászolynak hivták s hogy több fia volt. A Saroltáról szóló mese a hildesheimi évkönyvek rex Julusának félreértéséből támadt. Azonban az évkönyvben a Julus szó Szent István 1003-ban legyőzött anyai nagybátyjának nem a nevét, hanem a hivatalát (Gyula, Gylos) jelenti. A legyőzött nagybátya neve Prokuj. Az a Mihály pedig, a kit Nagy Géza Géza fejedelem öcscsének tart, tulajdonképpen unokaöcscse Gézának s pogány neve Koppány volt. A 997-ben lefolyt élethalálharc tehát nem a vallásért, hanem a fejedelmi trón birtokáért vivott küzdelem volt.

---

* **Személyi hirek**. *Glacz* Antal főispán és *Rimler* Károly polgármester a fővárosból hazaérkeztek.

* **Fetser Antal Debrecenben**. *Fetser* Antal fölszentelt püspök tegnapelőtt Debrecenben időzött. Látogatást tett a Svetits leánynevelő intézetben, a hol végigjárta az osztályokat. Látogatása másrészről összefüggésben volt a Svetits ujabb épitkezésével is. A leánynevelő intézetet ugyanis két emeles szárnyépülettel óhajtják kiegészíteni.

* **A szatmári püspökszentelés**. Szatmárról táviratozzák: Dr Boromisza Tibor szatmári püspök felszentelése a jövő hó 10-én megy végbe Egerben. A felszentelést Samassa József egri biboros érsek fogja végezni. Párvy Sándor és Szmrecsányi püspökök segédletével. A szatmári egyház megyei papság köréből a szentelésen résztvesznek Ratkovszky Pál, Fásztusz Elek, Orosz Alajos, dr Tecktél János, dr Zrinzi Tamás, Fólkel Béla, dr Wolkenberg Alajos, dr Kováts Gyula és Záhoránszky István. A kalocsai főkáptalant Hoffmann Károly és dr Boromisza István kanonokok fogják képviselni.

* **Szent-Mihály napja**. Hagyományos dátumot mutat ma, szombaton, szeptember 29-én a kalendárium: Szent-Mihály napját. A régi egyszerü világban jelentős terminus volt ez a dátum: a költözés és elszegődés napja. Azonkivül sok más dologról is nevezetes volt, de már a modern kor kiforgatta jelentőségéből. A régi hires Szent-Mihály napi bucsuk és vásárok emlékét csak a nép száján őrzi a tradició. Ma még az a nevezetessége van, hogy Szent-Mihály napjától kezdve nem nyolc, hanem hét órakor harangoznak esti Urangyalát. Tegnap már hétkor hangzott az esti harangszó Ave Máriára.

* **Nagyváradi szőlő a király asztalán**. *Lukács* Ödön városi pénzügyi tanácsos a napokban 1 kosár gyönyörü szőlővel kedveskedett a királynak. A küldemény megérkezett és belőle három izben szerviroztak a király asztalára. A király a küldeményből két fürtöt megevett és azt felségesnek találta. Erről értesitette most a király főszakácsmestere Lukács Ödönt levélileg és köszönetet mond a küldeményért.

* **Az angol vendégek Pozsonyban**. A Eighthy klub tagjai a napokban Pozsonyba érkeznek, ahol a város őket nagy tisztelettel és ünnepélyesen fogadta. Tegnap tiszteletőkre hangversenyt akart rendezni, azonban Kalich ezredes nem engedte meg, hogy a pozsonyi honvédzenekar részt vegyen a politikusok tiszteletére adott hangversenyen. A letiltás valóságos oka azonban nem ez, hanem az, hogy a hangverseny programmjába a Gotterhalte nem volt a hivatalos himnuszok közé felvéve. Ezért nem játszhatott a pozsonyi honvédzenekar a hangversenyen.

* **Uj tanárok az állami főreáliskolában**. A vallás és közoktatásügyi miniszter a szabádságolt *Alvincy* Sándor tanár helyett *Hartmann* János tanárjelöltet, helyettes tanári minőségben, a tornatanitás ellátására pedig *Lichtmann* Béla, helyettes tornatanitót a helybeli állami főreáliskolánál alkalmazta. Utóbbi állását már el is foglalta.

* **Lueger és Apponyi.** Bécsből jelentik: Az osztrák történnetirók fogadásánál Lueger polgármester grót Apponyi Albertnek azzal a kijelentésével foglalkozott, hogy a nyugati kulturát a magyarság mentette meg. A kitünő polgármester, akinek a história is arra való, hogy elterditse, vagy önérzettel elharsogtatta, hogy ez nem igaz, mert a magyar kulturát a német Bécs mentette meg. Ha Bécs nem lett volna, akkor ma Magyarország — török provincia.

* **Egy darabant tiszteletdija**. Komáromból jelentik, hogy az alsócsallóközi és csiliczközi ármentesitő-társulat tegnap tartotta választmányi ülését, melynek tárgya Kubinyi Géza volt darabont főispán ügye volt, aki önkényüleg kiutalványozott magának egész évi tiszteletdijat, holott az neki nem járt. A választmány elhatározta, hogy felir a földmivelésügyi miniszternek, hogy intézkedjen az okozott kár megtéritése ügyében.

* **A magántisztviselők drágasági pótléka**. A mostoha idők sulyát mindenki érzi, az óriási drágaság mindjobban elviselhetetlen lesz, különösen a csekély jövedelemből élőknek. Eppen nem lehet csodálni, hogy mindenki igyekszik helyzetén némileg segiteni, hogy a megélhetés terheit elviselhetőbbé tegye. A nagyváradi magántisztviselők is mozgalmat inditottak, de nem sztrájk utján akarnak magukon némileg segiteni, hanem kérelemmel s igényük oly csekély, hogy annak teljesitése alig tagadható meg. E tárgyban az egyesület a következő körlevelet küldte szét mindazokhoz, akiknél magántisztviselők vannak alkalmazásban:

Köztudomásu, hogy Nagyváradon, mint az egész országban, az általános drágaság mind nagyobb mérveket ölt. A lakbérek csaknem olyan magasak, mint a fővárosban; a hus, valamint a többi élelmicikk ára nap-nap után emelkedik, sőt a ruházat, s egyéb közszükségletet képező áruk is az utóbbi időben jelentékenyen megdrágultak. Alig van ember, ki ez áldatlan viszonyok sulyát ne érezné, de annyira talán senki, a társadalom egyik osztálya sem, mint a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak, akiknek keresete tudvalevőleg. rendes viszonyok között is csak alig-alig fedezi mindennapi szükségletét, akiknek élethelyzete a még mindig nagyobbodó drágaság folytán egyszerüen tarthatatlan. Ilyenformán a legtöbb magántisztviselő és kereskedelmi alkalmazott előtt — mi tagadás benne — csupán két alternativa áll: a nélkülözés vagy az adósságcsinálás. Már pedig közismert igazság, hogy csakis helyzetével, sorsával megelégedett alkalmazott végezhet kifogástalan, hasznos munkát, vagyis akinek munkakedvét, akaraterejét a megélhetés nagy gondjainak nyomasztó sulya meg nem bénitja. Alulirott egyesület tehát csak mulaszthatatlan kötelességet teljesit, amidőn az igen tisztelt főnök urak és vállalatok vezetőségeinek figyelmét felhivja ezekre a szomoru s immár tarthatatlan állapotokra, melyeknek sürgős orvoslása főnök és alkalmazottnak egyaránt érdeke. Igen kérjük ezek után az igen tisztelt kivül irt Cimet, hogy a fent vázolt körülményekre való tekintettel irodai és üzleti alkalmazottjait a drágaság idejére, bölcs belátása szerint megfelelő drágasági pótlékban részesiteni kegyeskedjék. Nagybecsü elhatározásáról sziveskedjék bennünket az ide mellékelt levelező lapon értesiteni. Magunkat további szives jóindulatába ajánlva, maradunk kiváló tisztelettel *A Nagyváradi Magántisztviselők Egyesülete.*

* **Névváltoztatások.** Ujabban a következő nagyváradi lakosok magyarositották vezetéknevüket: Vancu (Petrán) György »Vinczé«-re, Östreicher Antal »Őrlei«-re, Schönfeld Gyula »Szász«ra, Kohn Aron »Kovács«-ra.

* **Uj közigazgatási beosztás a járásokban**. A vármegyében tervbe van véve a közigazgatási viszonyok rendezése. A többek között a belényesi és vaskóni járásban is lennének bizonyos uj közigazgatási beosztások. E hir azonban még nem nyert illetékes helyről megerősitést, azonban nem kacsa, mivel az ellen már felszólamlás is érkezett tegnap az alispánhoz. Az uj rend szerint több község közül Petrósz és Szudrics a belényesi járásból a a vaskóhi járáshoz tartozik közigazgatásilag. Es e miatt a beosztás miatt szólalt fel tegnap egy beadványában a petrószi *Vilgerodt cég*. Beadványában panaszkodik, hogy az uj beosztás igen nagy hátrányára volna, mivel üzleti összeköttetései Belényessel vannak és ha ezt a jövőben Vaskóhra lenne kénytelen áttenni, ugy napokba kerülne, amig a jóval távolabb fekvő Vaskóh központban a naponként előforduló sürgős ügyeket elintéztetni tudná. Kéri a megyei törvényhatóságot, hogy az esetleges

uj beosztás alkalmával Petrósz és Szudrics községek a jövőben is a belényesi járáshoz tartozzanak.

* **Küldöttség Farkasházinál**. Az élesdi járásban most folynak a hátralékos egyenes állami adók behajtásai a községi adókkal egyetemben. Legutóbb Alsó és Felsőlugos községekben volt kint az élesdi közigazgatási végrehajtó. Máskor furkos botokkal szokták fogadni a végrehajtót, mert azonban mivel végrehajtó létére is közkedvelt egyén a végrehajtó, még szivesen is látták. Nem voltak azonban megbékülve azzal, hogy már három éve nem fizetik az adót és most egyszerre meg kell fizetni mind a három évet, Foglalás után mindjárt küldöttséget is alakitottak a község lakosai és a Lugoson tartózkodó Farkasházy Zsigmond képviselőnél előadták, hogy ők már elszoktak az adófizetéstől és a mostani adófizetés nekik nagyon fiatal. A képviselő felvilágositotta őket, mely után Farkasházyt éltetve távoztak.

* **Segisusz nagyherceg leánya**. A Daily Expressnek jelentik Genfből: Egy itteni asszony azt beszéli, hogy az egy évvel előbb megölt Szergiusz nagyhercegnek utolsó leánya. Az asszony elmondta, hogy kevéssel atyja halála után felesége lett egy Romanov grófnak, a mérsékelt haladópárt vezérének. A fiatal asszony férjét ezelőtt néhány hónappal Pétervárott saját házában az asszony szeme láttára megölték. A fiatal pár palotájában azon estén egy kisebb társaság volt együtt, köztük egy eddig ismeretlen fiatal sápadt ember, kinek fél keze fel volt kötve. Kártyázás közben hallották, hogy a palota előtt katonaság vonul el s a vendégek felkeltek s a nyitott ablakhoz mentek, hogy az elvonuló katonaságot lássák. Ekkor a fiatal ember, aki azon az estén először volt a palotában, kirántotta kezét a kötésből és az ablakból egy bombát hajitott a katonaság közé. Jrtózatos volt, de a kár, melyet a bomba okozott, nem volt nagy; mindössze egy vagy két katonát sebesitett meg s egyetlen katona sem halt meg. A bomba felrobbanása után a katonák berontottak a palotába s az összes jelenlevőket megölték a grófné kivételével, aki elrejtőzött. Később megtalálták, mire fogságba vetették. Az asszonynak néhány hét mulva sikerült megszökni s előbb Németországba aztán pedig Angliába menekült. A grófné semmi pénzt sem vitt magával, csak gyémántjait, melyeket most tulad, hogy megélhessen.

* **A szalontai közkórház költségvetése**. A n.-szalontai nyilvános jellegü közkórház 1907 évi költségvetése tegnap érkezett le a belügyminisztertől. A költségvetésre csupán azt a megjegyzést tette a miniszter, hogy az országos beteg ápolási alap és az állam kincstár terhére kezelendő betegek napi ellátása 1 korona és 50 fillér dijazás mellett történhet. A költségvetés többi részét a miniszter jóváhagyta.

* **Méregkeverő feleség**. Lőcséről jelentik, hogy a rendőrség letartóztatta Kiszely Andrásnét és leányát, akik mérget kevertek Kiszely András borába. A férj iszákos ember volt, aki minden keresetét elitta. Az asszony tehát összebeszélt leányával, hogy a részeges embert elteszik láb alól. A gyilkosság azonban kitudódott, a holttestet exhumálták, melyen megállapitották a mérgezést, mire az anyát és leányát letartóztatták.

* **A honvágy halottja**. Lőcséről jelentik, hogy Novotny Antal szepesmegyei ember Amerikába akart vitorlázni, de a hajón elfogta a honvágy és a tengerbe ugrott.

* **A szinház tüzbiztonsága**. A szini előadások megkezdése előtt a szabályrendeletben előirt szinházi vizsgálatot tegnap előtt délután tartotta Komlóssy József gazdasági tanácsos vezetése mellett az állandó bizottság, amelyben dr Hoványi Géza, Gerő Ármin, Belányi Imre a villamosmü igazgatója. Csordacsics Ferenc városépitőmester és Moszlay Károly városi tüzoltó szakaszparancsnok vettek részt. A bizottság mindenekelőtt meggyőződött arról, hogy Morvay Vilibáld kerületi kéményseprőmester azon panasza, hogy a kémények nehezen tisztithatók, mert a sikos tetőn alig meg közelithetők, teljesen alapos. A panaszt kiadták a mérnöki hivatalnak, azzal, hogy a szinház tetején a kémények megközelitésére alkalmas kuszólétrák létesitéséről sürgősen gondoskodjék. A vész terasz lépcsőzetét is sürgette a bizottság, de tudomásul vette a városi épitőmester azon megnyugtató igéretét, hogy a lépcsőkkel Tátray Sándor október 15-éig készen lesz. Főkapitány ismételten szóvátette azon hiányokat, amelyek pótlását egy-két évvel ezelőtt egybehivott bizottság is fölöttébb sürgőseknek mondotta, tudniillik a szinpadi záporkészülék berendezését, a szinpad fölött füstkivezető kémény létesitését, a vasfüggönynek villamos mozgóerőre való berendezését, felvonásközökben is leeresztését, s végül e földszinti ülőhelyekről két oldalpáholy feláldozásával vészkijárat létesitését. Ez utolsó kivánalomra nézve, Csordacsics épitőmester kijelentette, hogy technikai akadályok miatt kivihetetlen; az előbbi kivánalmakra nézve pedig Komlóssy és Dr. Hoványi ugy nyilatkoztak, hogy azok megvalósitását nem tartják szükségeseknek és hogy a szinház tüzbiztonság tekintetében kifogástalan. Mint hogy azonban ma nap már minden modern nagyvárosi szinházban fent fel sorolt tüzbiztonsági eszközök megvannak, és mert főkapitány ezen tüzbiztonsági eszközök hiján a Szigligeti Szinházat nem tartja a közönségre biztosnak-e két év előtt bizottságilag is követelt s ezóta számtalanszor sürgetett eme ujitások megvalósitása végett ujra sürgős beadványt fog intézni Nagyvárad város tanácsához. A vizsgálatról felvett jegyzőkönyvet tegnap adták be a városi tanácshoz.

* **Az Operát bezárják**. Az Opera zenekari személyzetének sztrájkja vasárnap nyilván bekövetkezik. A személyzet legalább el van határozva, hogy ha vasárnapig illetékes helyről határozott igéretet nem kap arról, hogy az uj fizetési szabályzatot január hó 1-én életbe léptetik, akkor kimondja a sztrájkot. A belügyminiszteriumban és az opera igazgatósága ugy látszik erre az eshetőségre számitott, mert annak hirét vettük, hogy az Operát hétfőn be fogják zárni.

* **Nagyléta kérelme.** Nagyléta kérelemmel járult a kereskedelmi miniszterhez, hogy a község részére az indóházhoz épitendő ut kikövezésére a miniszter követ adományozzon teljesen dijtalanul. A kereskedelmi minisztertől most jött meg e kérelemre a válasz, mely szerint a miniszter 530 köbméter kavicsot adományoz a következő feltételek mellett. A község a kavicsért tartozik 1780 koronát kifizetni a tarcali állami kőbánya pénztárának, még pedig előlegesen. A szállitás költségeit szintén a község tartozik fizetni. Szóval a miniszter nem adományozott, hanem eladott, A határozat tegnap érkezett meg az alispánhoz.

* **Nagy ékszerlopás**. Berettyó-ujfaluból jelenti tudósitónk, hogy ott az elmult éjszaka ismeretlen tettesek egy ékszer üzletbe hatoltak és amit elvihettek, azt mind magukkal vitték. Weisz Jenő ujfalui ékszerész emelt panaszt az ujfalui csendőrségnél, hogy tegnap virradóra üzletéből mintegy 1200 korona értékü ékszert loptak el. A nyomozást teljesitő csendőr semmi gyanust nem talált. Az üzlet ajtója, ablakai mind sértetlenül voltak. A miért is megállapitotta, hogy a lopást csakis a házhoz tartozó ékszerész segéd követhette el. Az ez irányban meginditott vizsgálat, azonban szintén eredménytelen maradt. A további nyomozati eljárást folytatja a csendőrség.

* **Elhunyt körjegyző**. Mint részvéttel értesülünk *Wesseléuyi* Ferenc élesdi körjegyző csütörtökön délután 3 órakor hosszas szenvedés után elhunyt. Az elhunytat családja és számos rokona gyászolják. A temetés ma lesz megtartva.

* **Nagy havazás**. A nálunk is bemutatkozott tél Rév felé még mindig tart. *Beznye* vidékén szerdán leesett a hó és azóta a nagy hideg miatt még ma sem olvadt el. A lakosok erősen téliesen felöltözködve járnak és igy végzik a még el nem végzett betakaritó mezei munkát. A tengeritörést, burgonya felszedés, melyet máskor derüs napfény mellett talán még ingujjban teljesitettek, most a vastag szumánokban végzik. A hirtelen beállott tél az amugy is gyenge szőllőtermésre igen nagy csapás volt.

* **Vonatok összeütközése**. Grázból jelentik, hogy egy posta és egy tehervonat az ottani állomáson összeütközött, minek következtében három ember sulyosan, öten pedig könnyen megsebesültek. Az összeütközés abból származott, hogy egy tisztviselő, mielőtt a váltókat eligazitották, jelt adott az indulásra.

* **Megszökött szabósegédek**. Lebovics és Weisz férfiszabó cég képviseletében Lebovics Miksa ma az iparügyosztálynál bejelentette, hogy Grün, Blau és Roth nevü segédei munkakönyvük hátrahagyásával megszöktek tőle és az üzlete immár csupán Schvartz és Braun nevü segédei munkásságára támaszkodik. Hogy a szivárvány szineit viselő eme segédkollectiót régi fényében visszaállithassa, 50 kororát tett le a rendőrségnél Budapestre szökött három segédjének visszakisértetése céljaira.

* **Marószódát ivott**. Tegnap reggel 8 és 9 óra között félholtan szállitottak be egy Kocsi Eszter nevü cseléd leányt a biharmegyei közkórházba. Az orvosok megáliapitották, hogy a leány zsiros-szóda oldatot ivott. Az azonnal alkalmazott bélmosás dacára is a leány az esteli órákban a halállal vivódott.

* **Az osztálysorsjáték**. Az osztálysorsjáték tegnapi huzásán a következő számokat huzták ki nyereménynyel:

20.000 koronát nyertek: 15009 40794.

10.000 koronát nyert: 32238.

2000 koronát nyertek: 3597 19249 30135 21174 44886 46624 46813 52038 54872 61093 62638 65475 67257 68664 78125 80006 81250 87017 97454 98577 106437 110387 110654 114266 115219 118984 121781.

1000 koronát nyertek: 508 1776 2339 7581 10472 10723 14144 15422 18080 18151 21867 24303 26563 30017 30193 37285 39308 40405 41512 42758 44759 45272 45886 51523 52601 57450 58896 59887 62435 63388 64491 68222 75698 78709 79675 85425 85521 88710 91689 93334 94612 96117 96576 97070 97382 97876 99142 102886 111781 112343 113353 116439 120053 120335 120759 122925.

A többi kihuzott számok 500 és 200 koronát nyertek.

* **Cigány virtus**. Mile Sándor, Rácz János, Bozsányi György oláhszentmiklósi cigányok, valamint szivük bálványai: Rostás Kata és Gyöngyösi Zsófi körözsszegi virágszálak tegnap délben 1 és 2 óra között a Zöldfa-utcán összekülőnböztek és döntő verekedést rendeztek. A dühödten vagdalkozókat két rendőr próbálta lecsendesiteni, de balsikerrel. Majd ujabb négy rendőr érkezett s ezek is csak ügygyel bajjal tudták lekötözni e hatamas, szálas félvad cigányokat. Jelenleg a rendőrség lakói és mivel alaposan megtépázták a rendőröket, bünügyi uton jár el velük szemben a rendőrség.

* **Részeg bérkocsisok**. Tegnap délben a Bémer-téren állomásozó Olasz Duró János rendőr László János ittas bérkocsist vigyázatlan hajtás miatt figyelmeztette, sőt meg is állitotta. A holtrészeg kocsis ostorral támadt a rend-

őrre és segitségére sietö cimborája: Matolcsai J nos bérkocsis segitségével hatalmas verekedést rögtönöztek. Végre is több rendőr segitségével sikerült bekisérni a két dühöngő fickót és nyomban zár alá is helyezték őket. A két alak ellen, akiknek hajtási jogositványuk nincs, bünügyi eljárást tett folyamatba a rendőrség.

* **Tolvaj cigány fiu.** Murvai János 16 éves cigány fiut tegnap délelőtt tetten érte Nozsa János rendőr, amint a velencei cigánysoron lakó pajtásainak vörösréz villanydrótokat kinált eladásra, még pedig darabját 16 fillérért. A fiu a rendőr kérdésére elmondta hogy gyümölcsözőbb mellékfoglalkozás hiján állandóan lopkodja a villamos vasut sinösszekapcsolásainál alkalmazott eme vastag drótokat. A kistermetü és határozottan hülyeséget szimuláló fickót lezárták.

TANÜGY.

Az iparoktatási bizottság választó ülése. Tegnap délután tartotta meg az iparoktatási bizottság választó ülését, melyen Ragány János elnöklete alatt jelen voltak: Rechtné Bauer Zsófia, dr Vucskics Gyula, Hoványi Géza, Mártonffy Bogdán dr, Andriska Károly, Bertsey György, Cser János, Czeglédi Jeremiás, Sztarill János, Szücs Izsó. Az ülés első tárgya volt a női kereskedelmi iskolánál és az iparos tanulók oktatásánál alkalmazandó tanerők megválasztása. A választás szerint a női kereskedelmi iskolánál a következők fognak tanitani. Szücs Izsóné, Kertész Miksa, Domokos Andor, Kotzmann János, Schusztek Adolf, Szücs Izsó, Várady Mór. A választásról felvett jegyzőkönyvet fel fogják terjeszteni az országos főigazgatóhoz jóváhagyás végett. Ezután következett az iparos tanulók oktatására hivatott tanerők megválasztása, melynek eredménye a következő: Benedek Miksa, Biró János, Budaházy Kálmán, Budy Alajos, Biró Márk, Bumbera Imre, Báthy Zoltán, Csordacsics Ferenc, Domokos Andor, Eisele Sándor, Fehér Jenő, Feliczidesz Lajos, Gelléri Emil, Gerencsér József, Guttmann Zsigmond, Jerzsák Arpád, Kristóff Gyula, Kappel György, Kiss József, Kocsis János, Kotzmann János, Kortsmáros László, Katona József, Kovács Lajos, Lánczy József, Sebestény Gyula, Lobermayer Gyula, Mártonffy Zoltán, Matkó Benjamin, Mikussay József. Mónus Sándor, Molnár József, Molnár Béla, Kovács János, Kovács László, Nagy Lajos, Nagy Dezső, Oó Dezső, Rátkay József, Sebestyén Dezső, Szücs Géza, Szabó Károly, Szentkereszthy Tivadar, Siliga Ferenc, dr Tóth Mihály, Zachariás Jenő, Ujlaki István, Varga Gyula, Varga Miklós, Várady István, Horváth István és Hegedüs Arpád. A tanerők három évre lettek megválasztva. E választás után vitát provokált a hittanóra megállapitása. Ez ügyben az igazgató azt az inditvánzt terjesztette elő, mely szerint a hittanórák vasárnap délután 2—3-ig lennének megtartva E javaslat ellen többen felszólaltak a vita után *Hoványi* Géza azon inditványát fogadták el, hogy a vallásórák megállapitása kérdésében az elnökség az illető hittanárokat kérdezi meg és ezek meghallgatása után fogja az órákat megállapitani.

SZINHÁZ.

Beharangozás.

. . . Ma este Thália templomában ujra felgördül a függöny. Három hónapi szünet után eleven pezsgő élet uralkodik szinházi körökben. A szinház környékén megjelentek a bájos női arcok, az imponáló férfi szinészek, a habitüék és mindenki beszámol a másiknak.

A közönség pedig fölsóhajt: No csak hogy itt vannak a szinészek. A lányok, asszonyok örülnek, nó meg a férfiak is (különösen a papák). Most kezdődik a jó világ! Hiszen valamennyi szórakozás között a legkedvesebb a szinház.

A titkári irodában egymásnak adják a kilincset, A hogy ez minden kezdetnél elmaradhatatlan. A vezetőségnek sok a gondja: a müsor, a szerepek, a bérlet, a még nem szállitott kellékek stb. A szinpadon pedig ide-oda tologatják a dekorációkat. Munkába áll mindenütt az egész gárda.

A redakciókban is változást okoz ez az eleven élet. A kritikusok a késő esti órákban ujból oda telepednek asztalaik mellé, hogy elmondják gáncsaikat vagy dicshymnuszaikat szerzőről, szinészről egyaránt. Es legyen az a kritika akár milyen, de mindig jóindulatu, őszinte és tárgyilagos. Az a kritikus, aki a müvészet szemüvegén keresztül figyeli az eseményeket, az — csak ilyen lehet.

Es a müvészet jegyében megkezdődnek az előadások. Opera, operett, szinmü, dráma, tragédia, bohózat, vigjáték a szinmü irodalom gazdag tárházából egymásután vonul el a közönség szeme előtt, elismerést, dicsőséget szerez a szinésznek, müélvezetet, gyönyört és szórakozást a közönségnek.

Ennek a jó véleménynek a jegyében foglalja el a helyét szinész, közönség s kritikus egyaránt. Hogy a remények, az igények kielégitést nyernek-e, azt megmutatja a jövő. Mi a multból most nem akarunk következtetni, annyi azonban bizonyos, hogy Nagyvárad város közönsége lelkesül, áldoz a szinészetért s ha e téren fokozott igényekkel áll elő, az teljesen jogosult.

A szinész gárda pedig tetemes erővel, duzzadt ambicióval lép ki a világot jelentő deszkákra, hogy meghóditsa ujra — az ő annyiszor meghóditott közönségét.

A muzsák hajléka ma este kinyitja kapuit hivei számára. A nézőtéren, a pirosplüsös helyek között vidám arcu ismerősök mosolyogva köszöntik egymást, aztán megszólal a zene, a csengő s fölgördül a függöny! A müvészet jegyében!

Legyetek üdvözölve Thália munkásai, fakadjon munkátok, müvészetetek nyomában szines illatos virág, a mely gyönyört, élvezetet nyujt a titeket figyelő közönségnek.

Kezdődjék az előadás — a müvészet jegyében! —*dy.*

—

Első előadás. A szini előadások ma, szombaton kezdődnek a »Kis herceg« cimü operettel, amelynek cimszerepét Károlyi Leona játsza, kivüle Haraszty Mici, P. Pogány Janka, Oláh Gyula, Bérczi Gyula stb. játszák a főszerepeket. A megnyitó előadás bérletszünetben tartatik. Vasárnap este »Gül baba« operett kerül szinre szinte bérletszünetben. A bérlet hétfőn, okt. 1-én veszi kezdetét »A nap hőse« cimü bohózattal.

Cserelányok operett lesz az idei szinidény első ujdonsága, amelyet a budapesti Királyszinházban hoztak szinre nagy siker mellett.

Bérelni még a mai nap folyama alatt is lehet a szinház titkári irodájában reggel 9-től 12-ig, d. u. 3-tól 5-ig.

MULATSÁG.

Kolon a Legényegyletben. Az ősz beálltával megkezdődnek a kolon esték. A *Katholikus Legényegyletben Herlicska* Nándor, oklevelés tánctanitó folyó hó szeptember 20 án nyitotta meg tánciskoláját A táncfolyamra naponta iratkozhatnak az egyesület gondnokánál az egylet taglai, vagy akik tagok gyanánt jelentkeznek, valamint derék iparos és kereskedő családjaink leányai. Tánctanitás hetenként háromszor lesz, még pedig kedden, csütörtökön és vasárnap a felnőtteknek este 8—10-ig október 1 től az iskolás gyermekeknek 5—7-ig az egyesület nagytermében. A tánckolon a tanult darabok bemutatásával november végén fog befejeződni. Egyéb felvilágositás az egyletben nyerhető.

TÁVIRATOK.

A francia kulturharc.

Páris, szept. 26. A pápa a Gaulois munkatársát kihallgatáson fogadta s azt mondta neki, hogy a szeparációról szóló törvény igazságtalan és a katholikus tannak nem felel meg. A gondviselés fog dönteni arról, hogy a pápai elhatározásnak, a melylyel a törvényt visszautasitotta, milyen következményei lesznek. Hogyhs a francia parlament a törvényen megtenné a szükséges változásokat, akkor a megegyezés is lehetséges volna, mert a pápa Franciaországban senki iránt sincsen ellenséges indulattal s Franciaországban nagyon jól tudják, hogy sehol sem kivánják a békét annyira, mint Rómában. A francia kormánynak nem kell engednie, hanem csak igazságosnak és részrehajlatlatlannak kell lennie.

Ujabb földrengés Amerikában.

New-York, szept. 28. Itt és a környéken az éjszaka folyamán erős földrengést éreztek. A város külső részeiben lakó szegényebb lakosság fölriasztva álmából, az utcára szaladt és a város környékén keres menedéket. Több ezerre rug azoknak a száma akik nem mernek visszatérni a házukba és künn a szabad ég alatt tanyáznak. Félnek, hogy a város San Franciskó sorsára jut.

Orosz forrongás.

Pétervár, szeptember 28. Pétervárról jelentik, hogy a carszkoje-szilói cári vadászkastélyban tegnap tüz ütött ki, amely az egész kastélyt elhamvasztotta. A kastélylyal együtt nagyon sok értékes tárgy elégett. Azt hiszik hogy a kastélyt a forradalmárok gyujtották fel.

Pétervár, szep. 28. Forradalmárok nagy csapatokban törnek be a pétervári kormányzóságba s már eddig is számos birtokot felgyujtottak és kifosztottak, igy a többi közt Obolenszky hercegét, Giers özvegyét, Moller-Szokomelszky és másokat. A rendőrök eddig tehetetleneknek mutatkoznak ellenük.

Igazságszolgáltatás.

Az esküdtszék utolsó tárgyalása. Ruzse Toma és Mocz Mojszi ez év április 19-én Belényesről Talp község felé vezető uton kissé ittas állapotban Popa Tódort földreteperték és elvették tőle 8 koronát tartalmazó bőrzacskóját. Ruzse Toma ezt megelőzőleg a belényesi vásártéren Kosik György szekeréről lopott le egy 8 koronát érő nyaklóláncot. Ebbeli cselekményük miatt rablás büntette cimén az esküdtbiróság tegnap vonta őket felelősségre. A bizonyitás felvétele után a vádhatóság elejtette a rablás vádját és zsarolás cimén emelte a vádat ellenük, Ruzset külön a lopásban is kérte bünösnek kimondani, mint visszaesőt. A védők előterjesztései után az esküdtek verdiktjükben a vádhatóság álláspontjára helyezkedtek, minek alapján a biróság Ruzsét 1 évi börtönre, Mocz Mojszit pedig 1 havi fogházra itélte. Az itélet jogerős. Ezzel az esküdtszék szeptember havi ülésszaka véget ért.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

Budapest, szeptember 28.

Osztrák hitelrészvény — — —	678·—
Magyar hitelrészvény — —	796·—
Leszámitoló bank — — —	506·—
Rimamurányi — — — —	525·—
Osztrák-m. állam vasutirészvény	670·—
Közuti vasut — — — —	594·—
Városi villamosvasut — —	327·50

A gabonatőzsde határideje.

Budapest, szeptember 28.

Buza okt. — — —	14.32 — 14·34
Rozs okt.-re — — —	12·36 — 12·3u
Tengeri ápt. 1907 — —	12·96 — 12·98
Zab ápr.-ra — — — —	— 92·78
Repcze aug.-ra — — —	24·20 — 24·40

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1906 szept. 28-án.

Magyar aranyjáradék 4% — — —	112·50
Magyar koronajáradék 4% — — —	99·90
Magyar keleti vasuti államkötvény 4% —	84.20
Magyar földtehermentesitési kötvény 4% —	94.50
Horvát-szlavon földtehermentesitési kötvény	90·—
Magyar gyeremény sorsjegy-kölcsön —	208
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön —	154·50
Osztrák járadék papirban — — —	98.75
Osztrák járadék ezüstben — — —	99·75
Osztrák korona járadék — — —	116.50
Osztrák járadék aranyban — — —	99·35
1860. oszt. államsorsjegyek — — —	1·56
Osztrák-magyar bankrészvény — — —	17·75
Magyar hitelbank részvény — — —	813.50
Osztrák hitelbank intézeti részvény —	672·25
Osztrák-magyar államvasuti részvény— —	674·50
Német birodalmi márka — — — —	19.08
London vista — — — — — —	117·75
Páris vista — — — — — — —	240·10
20 márkás arany — — — —	95·35
20 frankos frankos (Napolendor) — —	35.46

Marha ártáblázat 1906. évi szept. 24—25 1 pár I-ső rendü jármos ökör 820—1000 korona. 1 pár II-od rendü jármos ökör 720—750 korona. 1 pár III-ad rendü jármos ökör 630—750 korona. 1 drb fejős tehén 190—480 kor., 1 drb vágó ökör 280—460 kor. 1 drb. vágó tehén 240—400 ökör 1 drb veres borju 42—60 kor. 1 drb. fél éves borju 70—100 kor., 1drb egy éves borju 80—190 kor., 1 drb két éves borju 100—250 korona. 1 drb hizott sertés 120—122 kor., pár féléves sertés 38—06 kor., 1 pár egy éves sertés 72—90 kor. 1 pár két éves sertés 130—190 korona. 1 drb. igás ló 170—250 korona. 1 párökörbőr 80—100 gor., 1 pár tehénbőr 60—80 kor. 1 pár borjubőr 10—12 kor., 1 pár lóbőr 30—36, korona.

Lábasjószágok Hizott sertés mintegy 120 félhizott 214 drb 2 évestől feljebb 340 drb 1 éves től feljebb 300 Süldő 226 drb malacz 200 drb. Vagó marha 110 drb Jármos ökör 353 drb Fejős tehén 460 drb borju 347 drb bivaly 14 drb. juh és kecske 95 drb Ló 525 darab

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUCSKICS GYULA.

Egy-két jó családból való,
2—3 középiskolát végzett fiu
fizetéssel felvétetik
tanulónak
a Szent László nyomdában.

Réti Takarékpénztár
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Nagy-Váradon.
Lebonyolit mindenféle bankügyletet, u. m. **váltókölcsönt nyujt**, jelzálogkölcsönt ad kamatokra betétetni elfogad: könyvre, 5- % mellett és folyószámlára, valamint folyószámlakölcsönöket nyujt.
Konvertál kölcsönöket előnyös kamatláb mellett, előleget nyujt értékpapirokra, kézi zálogokra stb.
Az intézet helyisége **Szaniszló-u. 61. sz.** alatt Uri és Szaniszló-u. sarkán Grósz Sándor házában van.

Pártoljuk a hazai ipart! Ne vigyük pénzünket idegenbe
hanem vásároljunk kizárólag magyar készitményü
BÚTOROKAT
gyári árban kezesség mellett a
Magyar Műbutorgyár Részvénytársaságnál
NAGYVÁRADON, FŐ-UTCA ELEJÉN.
Ipari és kereskedelmi vezető: PORJESZ HERMAN.
Teljes lakás- szálloda- és kávéházberendezések műipari vállalata
Kivánatra tervek és költségvetések - Telefon 421 szám.

„Első nagyváradi cipő és csizmagyár,"
Moskovits Farkas és Társa
ajànlja
elsőrendü kézimunka
cipő és csizma

készitményeit.
Nagyvárad, Kossuth-u. 5. szám
(volt rendőrségi épület.)

HAAS FÜLÖP és FIAI

szőnyeg és butorszövet gyárosok.
Magyar kir. udvari szállitók.

Nagyvárad, Fő-utca, az uj Rimanóczy-palotában.

Biharmegye és Nagyvárad közönségének ajánlja szives figyelmébe **dusan felszerelt raktárát.**

Eredeti keleti szőnyegek nagy választékban a legolcsóbb árakon.

Továbbá minden egyébnemü *szőnyegek, futószőnyegek, linoleum kókusz-futók, kókusz-lábtörlők, kerevet átvetők, angora kecskebőrök* és *erdélyi pokrócok.*

PAPIRKÁRPITOK

ugymint: *szalon, uri-, ebédlő-, hálószobáknak* legujabb styl szerint. *Ágy-, asztal, flanell-, kocsi- és utazótakarók, függönyök és portierek minden minőségben és árban.*

Butorszövetek a legelegánsabb, valamint a legegyszerübb kivitelben. Jutányos árak mellett.

Haas Fülöp és Fiai gyárosok, m. kir. udvari szállitók. Fő-utca. Rimanóczy-palota.

Vallerstein Fülöp Fiai Nagy-Várad Bémer-tér.

Két nagyobb áruraktár megvétele azon kellemes helyzetbe juttatott bennünket, hogy

intézetek és iskolákba jövő fiu és leánygyermekeknek

szükséglendő mindennemü fehérnemüeket, harisnyákat, zsebkendőket, eddig még nem létezett **olcsó szabott árak** mellett szolgálhatunk. Ugyanezen alkalommal értesitjük n. b. vevőinket, hogy

visszamaradt nyàri raktàrunkat

saját bevásárlási árunkon alul, tehát **gyári áron alul elárusitjuk.**

Szőnyegek, függönyök, ágy és ***asztalteritőkből***, felhalmozott izléses raktárunk mélyen leszállitott árakon.

Asztalnemüek és vásznakban a legjobb gyártmány.

Szövetek, diszek, csipkék minden elfogadható árban. — **Confectio** raktáram, különösen közhasználatra való darabok minden versenyt felülmulnak.

Olcsó, szabott árak minden darabon jelezve és **ezenkivül** még készpénzvásárlásnál

5 % árengedmény.

Postai rendeléseknél a meg nem felelő árukért a pénzt visszaadjuk. Tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.

Maradékok félárban. **Férfiingek és gallérok.**

Madracok és paplanok mérték szerint.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.